

Γιάκομπ Βεγκέλιους

Η ανθρώπινη περιπέτεια ενός γορίλλα

Εχοντας αποσπάσει σειρά βραβείων «Ο γορίλλας του δολοφόνου» είναι από τα σπάνια μυθιστορήματα που προσφέρονται τόσο για τη χαρά της ανάγνωσης όσο και για δημιουργικό προβληματισμό

ΓΡΑΦΕΙ Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ας αρχίσουμε με ένα απόσπασμα από το προλογικό κεφάλαιο του βιβλίου, το οποίο δίνει τον τόνο της αφήγησης και προσηγορεύει το έδαφος για την εξέλιξη της ιστορίας: «Τις προάλλες, ο Μάστορας μου 'δωσε μια παλιά γραφομηχανή, μια Underwood No. 5 του 1908 [...] κι έγραφα αποφασισίσι [...] Θα γράψω την αλήθεια. Την αλήθεια για τη δολοφονία του Αλφόνς Μόρρο. Για

Ο θηλυκός γορίλλας ενώ κινείται βουβός ανάμεσα στους ανθρώπους, διαθέτει τη δεξιότητα της γραφής

να μάθουν όλοι τι πραγματικά έγινε. Κρίσιμος το γράψιμο να με βοηθήσει να ξεφορτωθώ τους εφιάλτες μου». Ίδου τώρα και μερικές γραμμές από το Α' κεφάλαιο όπου η αφηγήτρια και κεντρική πρωίδα αυτοσυστήνεται: «...Το πρώτο πράγμα που πρέπει να πω είναι ότι δεν είμαι άνθρωπος: είμαι ένας ανθρωπόμορφος πίθηκος, ένας θηλυκός γορίλλας [...] Δεν ξέρω πώς κατέληξα να βρίσκομαι ανάμεσα σε ανθρώπους, και μάλλον δε θα το μάθω ποτέ. Πρέπει να 'μουν πολύ μικρή όταν έγινε. Ίσως με αιχμαλώτισαν κυνηγοί ή ιθαγενείς, και μετά με πούλησαν. [...] Εχω μάθει πώς σκέφτεστε εσείς οι άνθρωποι και

καταλαβαίνω αυτά που λέτε. Εχω μάθει να γράφω και να διαβάζω. Εχω μάθει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι κλέβουν και ξεγελάνε ο ένας τον άλλον. Εχω μάθει τι είναι η απληστία. Και η σκληρότητα. [...] Είχα πολλούς αφέντες, και τους περισσότερους θα προτιμούσα να τους ξεχάσω. Δεν ξέρω ποιος απ' όλους μου έδωσε το όνομά μου. Ούτε γιατί. Οπως και να 'χει, με λένε Σάλλυ Τζόουνς».

Στο θαυμάσιο αυτό διηγησιακό μυθιστόρημα του Σουηδού Γιάκομπ Βεγκέλιους, η αφήγηση – τουλάχιστον στην αρχή – παραπέμπει σε νουβέλ-ντο, όταν αφηγητής αφηγητή με ονοματεπώνυμο, τον Κόκκινο Πέτερ του Κάφκα από την περίφημη *Αναφορά προς μια Ακαδημία*. Συνδυεστικός κρίκος των δυο χαρακτήρων η καταγωγή τους, η βίαιη εγκατάστασή τους στον κόσμο των ανθρώπων, η νοσηρότητά τους, η ικανότητα επικοινωνίας. Αμφότεροι, με τον δικό τους ξεχωριστό από κάθε άποψη τρόπο, απευθύνονται σ' ένα κοινό ξεσκεπάζοντας την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης. Η Σάλλυ Τζόουνς στην προκειμένη περίπτωση, ενώ κινείται βουβή ανάμεσα στους ανθρώπους, διαθέτει τη δεξιότητα της γραφής. Σ' αυτήν καταφεύγει καταθέτοντας τους απολογισμούς της για τα ανεξάντλητα ψυχικά αποθέματα του ανθρώπου, τη βαρβαρότητα, τη διαφθορά, την προδοσία αλλά και την καλοσύνη, κρατώντας πάντα ως υπέρτατες αξίες ζωής την ευγνωμοσύνη και την ανιδιοτελή φιλία.

Εξαρτημένη πλέον από τον άνθρωπο όπως και ο Κόκκινος Πέτερ και τρέμοντας στην ιδέα εγκλεισμού της σε ζωολογικό κήπο, ανα-

ζητά ως μόνη διέξοδο να ενταχθεί στον τρόπο ζωής του ανθρώπινου κόσμου. Και το επιτυγχάνει μέσω της συνεχούς και ακάματης μάθησης. Πέρα από ανάγνωση και γραφή, έχει μάθει να παίζει σκάκι, να χειρίζεται μηχανές και να τις επισκευάζει. Ως μηχανικός στο εμπορικό πλοίο «Hudson Queen», ταξιδεύει σε ανοιχτές θάλασσες και πλωτούς ποταμούς, δεξί χέρι του Χένρυ Κόσκολα, του ναυτικού που κάποτε της έσωσε τη ζωή. Αλλά ο Κόσκολα – ο Μάστορας όπως τον αποκαλεί – πέφτει θύμα εξαπάτησης από έναν μυστηριώδη τύπο, τον Αλφόνς Μόρρο, όταν συμφωνεί να μεταφέρει για λογαριασμό του στη Λισαβόνα κιβώτια, τα οποία

εν αγνοία του περιείχαν όπλα. Σ' έναν παραπόταμο του Τάγου, το «Hudson Queen» μισοβυθίζεται ύστερα από μία ένοπλη σύγκρουση, ο Κόσκολα συλλαμβάνεται για τη δολοφονία του Μόρρο και στη συνέχεια καταδικάζεται σε εικοσιπενταετή φυλάκιση για έναν φόνο που εν τέλει δεν έχει διαπράξει. Η Σάλλυ Τζόουνς, κυνηγημένη ως «ο γορίλλας του δολοφόνου», κρύβεται στα σκοτεινά σοκάκια και τις στέγες της Λισαβώνας μέχρι να βρει καταφύγιο στη φτωχική σοφίτα της Άννας Μολίνα, μιας πρωίδας με πλούσια συναισθήματα και ένα φωνητικό ταλέντο που μαγεύει και συγκινεί. Με τη βοήθεια της τελευταίας, επιδιέχεται στο εφέ ως 'έναν περιπετειώδη αγώνα δρόμου έως τη μακρινή Ινδία προς αναζήτηση της αλήθειας για τον υποτιθέμενο φόνο του Αλφόνς Μόρρο, πρωτίτως όμως για την αθώωση και την αποκατάσταση του ονόματος του φίλου και Μάστορά της.

Περιπέτεια

Μέσα από την έξοχη μετάφραση, η πρόξα του Βεγκέλιους, αν και χωρίς φραστικά στολίδια, προβάλλει αδρή και βαθιά παραστατική απεικονίζοντας με άπιστευτη ζωντάνια την εναλλαγή τόπων και τοπίων, από τις θυελλώδεις θάλασσες και τα φιδωτά ποτάμια έως τα φωτεινά σοκάκια της Λισαβώνας και τα πολυτελή ανάκτορα ενός ινδού πρίγκιπα, του Μαχαραγιά του Μανπούρ. Μια πλειάδα από ενδιαφέροντες χαρακτήρες πλαισιώνει το πολυεπίπεδο αυτό μυθιστόρημα περιπέτειας, ενώ η φαινομενικά ανοίκεια φωνή της αφηγήτριας

αποδίδεται με τόση πειστικότητα ώστε συχνά ο αναγνώστης, παρασυρμένος από την πρωτοπόρρωτη ρητορική της εγγύτητα, ξεχνά ότι η φυσική και πνευματική υπόσταση της αφηγήτριας διαφέρει από αυτή του ανθρώπου.

Στη λογοτεχνία, πολλώ μάλλον στην παιδική, τα ζώα ενσαρκώνουν πολλούς ρόλους αρκετά συχνά. Η επιλογή όμως του Βεγκέλιους να αναθέσει σε μια γορίλλα την αφήγηση μιας τόσο πολυπλοκής και εκτενούς ιστορίας, ίσως αποσκοπεί σε μια φιλοσοφική σύνδεση πίθηκου-ανθρώπου. Διότι εδώ το συγκεκριμένο ζώο, ανεξάντλητο σε ψυχικά αποθέματα, αποτελεί ως λογοτεχνικός ήρωας μια κληρική αντικατάσταση της ανθρώπινης κατάστασης, ικανή όχι μόνο να κρίνει τις αξίες και τις συμπεριφορές της, αλλά και να αποκαθιστά με τις πράξεις του τα κακώς πεπραγμένα.

Αλλωστε, η νοσηρότητα και τα συναισθήματα δεν είναι αποκλειστικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου είδους. Η πολυετής επιστημονική έρευνα της Jane Goodall με τους χιμπατζήδες της Ρουάντα το απέδειξε. Δίνοντάς τους μάλιστα ονόματα και υπολογίζοντάς τους ως προσωπικότητες άλλαξε ριζικά την ανθρωποκεντρική άποψη του κόσμου. Και γεννάται το ερώτημα: μπορεί η λογοτεχνία, βαδίζοντας στα ακνάρια της επιστήμης, να αποφανθεί για το βαθύτερο νόημα των πραγμάτων; Μπορεί, στην προκειμένη περίπτωση, να γνωρίσει καλύτερα ο άνθρωπος τον εαυτό του μέσα από τον λογοτεχνικό καθρέφτη ενός εξανθρωπισμένου γορίλλα; Ίσως και να μπορεί διαβάοντας το βιβλίο...

Γιάκομπ Βεγκέλιους Ο ΓΟΡΙΛΛΑΣ ΤΟΥ ΔΟΛΟΦΟΝΟΥ

Μτφ. από τη σουηδικά Μαρία Αγγελίδου και Αγγελος Αγγελίδης Πατάκης 2021, σελ. 592 Τμήτ 17 ευρώ